

La tesi doctoral de Juan Antonio Horrach fa una anàlisi filosòfica de les teories del desig mimètic i del mecanisme sacrificial de l'obra de René Girard

La recerca *Hacia una fenomenología del desarraigo. El lugar de la filosofía en el proceso mimético-sacrificial de René Girard*, defensada a la Universitat de les Illes Balears, replanteja els aspectes més rellevants de l'obra del pensador francès i reivindica el paper de la filosofia per aprofundir en les aportacions de Girard

Palma. Juliol de 2012

La tesi doctoral de Juan Antonio Horrach Miralles, defensada a la Universitat de les Illes Balears, fa una anàlisi filosòfica de l'obra del pensador francès René Girard, concretament de les seves teories del desig mimètic i del mecanisme sacrificial. La recerca *Hacia una fenomenología del desarraigo. El lugar de la filosofía en el proceso mimético-sacrificial de René Girard* l'ha dirigida el doctor Miquel A. Beltran Munar, catedràtic de Filosofia Moral del Departament de Filosofia i Treball Social de la UIB.

L'investigador Juan Antoni Horrach, autor de la tesi. Foto: UIB

René Girard (Avinyó, 1923) és un pensador difícilment ubicable en una disciplina concreta pel caràcter multidisciplinari de la seva obra. Ha destacat en el camp de la literatura, l'antropologia, la teologia, la psicologia, la sociologia o la filosofia, treballant per lliure, al marge de modes i grups, de manera que ha desenvolupat una obra que només es pot adjectivar amb el llinatge de l'autor. Graduat en Filosofia (1941) i postgraduat en Història en l'especialitat d'Arxivística-Paleografia, es va traslladar als Estats Units, on ha desenvolupat la seva carrera docent universitària a les universitats d'Indiana, Duke, John Hopkins, Estatal de Nova York i de Stanford.

El treball de recerca de Juan Antonio Horrach s'ha dedicat principalment a una anàlisi filosòfica del nucli central de l'obra de René Girard, considerant que la filosofia, en principi denostada per l'autor, ha tingut paradoxalment una importància decisiva en la seva obra. Des del punt de vista de l'investigador, des de la filosofia es poden explorar els elements decisius de la tesi de Girard de manera més innovadora i enriquidora.

La tesi doctoral consta de tres grans apartats. Els dos primers s'han dedicat a cada un dels temes principals de Girard, com són el desig mimètic –un desig generat inconscientment a partir de models externs– i el mecanisme sacrificial –el dispositiu social que permet generar un nou ordre o revitalitzar-ne un ja establert a partir de l'exclusió de l'alteritat. Horrach ha tractat de conjugar tant el pensament de Girard com les anàlisis, acotacions, matisacions i observacions d'índole filosòfica que s'han considerat convenients per extreure el màxim profit d'aquestes teories.

Finalment, el tercer apartat planteja les influències de l'obra girardiana, tant l'acceptada per ell mateix, que es correspon amb la cultura judeocristiana, com també aquella que l'investigador considera que roman present a un nivell implícit, i que té a veure amb la filosofia o, almenys, amb una certa idea de la filosofia que podem trobar en autors com Heidegger, Derrida o Vattimo. Aquest darrer punt també ha permès problematitzar a un nivell profund el sentit de tota dualitat moral o intel·lectual i, també, principis com el de veritat, fonament o gènesi, que són essencials per analitzar qualsevol tipus discursiu o doctrina.

L'enfocament filosòfic adoptat per l'investigador ha permès analitzar allò que es troba a la base de l'estructura mimeticosacrificial descrita per Girard, que representa l'essència humana, el mode de relacionabilitat i de pensament de l'home. Es tracta d'allò que Horrach anomena "pathos identitari", entès com la necessitat universal que pateix qualsevol subjecte per establir configuracions d'identitat enteses en sentit fort. Són construccions que entenen la veritat com a certa, i que tracten de rebaixar qualsevol plantejament exigent i rigorós del saber als pressupòsits que acostumen a fixar-se com a absoluts inqüestionables. D'aquí que qualsevol intent d'establir identitats fortes es trobi amb el seu inevitable ensorrament en el desarrelament, tant existencial com intel·lectual.

Reivindicació de la filosofia

L'investigador reivindica el paper de la filosofia, o d'una manera del procedir filosòfic que Horrach defineix com a postmetafísica, en el treball de Girard. En aquest sentit, es planteja una certa superació de la metafísica, però no entesa com la seva anul·lació, sinó com un procedir diferent fruit d'una comprensió lúcida tant dels seus mecanismes interns com dels seus objectius primordials. L'investigador es refereix, per tant, a la filosofia entesa com el procedir que dissol la pretesa substancialitat de les "veritats absolutes", que aconsegueix desarticlar el blindatge conceptual dels sistemes de pensament metafísics, identitaris o expiatoris, sense que això suposi una relativització absoluta de qualsevol afirmació.

La recerca intenta posar les bases per a la realització d'una tasca fenomenològica que té el desarrelament com a element fonamental i relaciona conceptes decisius com *double bind* (doble vincle) i *phármakon* (allò que és alhora verí i el seu antídote), que intenten expressar allò que és ambivalent, allò que els sistemes identitaris, definits per dualismes ferris, exclouen de la seva esfera. L'investigador ha intentat demostrar que el desarrelament, que es troba ja a l'inici de qualsevol temptativa identitària, repareix al final del trajecte teòric, quan els principis que intentaven fixar-se com a fonament s'ensorren i perden la seva aparent consistència i legitimitat. Aquesta situació paradoxalment també es manifesta en el mateix context de l'obra de Girard, que després de posar a la nostra disposició els elements epistemològics que permetran analitzar críticament qualsevol cultura totalitzadora, es lliurarà progressivament a la defensa d'un discurs de naturalesa identitària. Per això, s'ha assumit el desenvolupament d'una paradoxa sorprenent en l'obra de René Girard: demostrar que la filosofia, tractada pràcticament com un boc expiatori en el seu sistema, resulta ser indispensable per aprofundir en les claus internes de l'estructura mimeticosacrificial. Amb tot el que això suposa també de reivindicació del paper de la filosofia, més enllà de les tesis girardianes, en la cultura en general.

Referència de la tesi

Títol: Hacia una fenomenología del desarraigo. El lugar de la filosofía en el proceso mimético-sacrificial de René Girard

Autora: Juan Antonio Horrach Miralles

Programa de doctorat: Filosofia

Àrea de coneixement: Filosofia Moral

Departament: Filosofia i Treball Social

Director: Miquel A. Beltran Munar

Qualificació: Excel·lent cum laude

Membres del tribunal

President

Dr. Gabriel Amengual Coll
Departament de Filosofia i Treball Social
Universitat de les Illes Balears

Secretari

Dr. Jordi Gayà Estelrich
Institut Superior de Ciències Religioses
Facultat de Teologia de Catalunya

Vocals

Dr. Patricio Peñalver Gómez
Departament de Filosofia
Universitat de Múrcia

Dr. Juan Alberto Sucasas Peón
Departament de Filosofia
Universitat de la Corunya

Dr. Joan Ferrer Costa
Departament de Filologia i Filosofia
Universitat de Girona